

İSLAM HUKUKUNDA CEZA İNFAZ YETKİSİ AÇISINDAN TÖRE CİNAYETLERİ

Ahmet EFE*

Özet

Bazı durumlar dışında, insan hayatı bütün ilahi dinlerde dokunulmaz sayılmış ve insanın haksız yere öldürülmesi haram kılınmıştır. Hukuki bir mesnede dayanarak bir canı yok etme (öldürme) cezasını vermenin tespiti de prensip olarak temel kurallar çerçevesinde meşru karar organlarına bırakılmıştır. Töre ve namus cinayetleri olarak bilinen ve çoğunlukla da kadınların maruz kaldığı öldürülme olaylarında kararı, bazen yetkili kurumlar yerine fertler vermekte ve bu yüzden yaptıkları bu eyleme de cinayet denmektedir. Hâlbuki İslam Dini; ırz ve namus konusunda gerekli hassasiyeti göstermiş ve bunların korunması yönünde de ceza dâhil her türlü tedbiri almıştır. Buna rağmen töre cinayetlerinin temelindeki sebepler arasında İslam'ın bu yaklaşımını görmek elbette İslam'a karşı bir haksızlıktır. Zira İslam Dini, bu konuda verilecek cezayı beyan ederek görevi yargıya bırakmış ve bu hususta fertlere hiçbir yetki tanımamıştır. Öyleyse ırz ve namusun korunması gerekçe gösterilerek fertlerin, ölüm cezası ile ilgili karar alması ve bunu infaz etmesi, İslam Hukuku açısından kabul edilebilir bir şey değildir.

Anahtar Kelimeler: Töre, Namus, Ceza, İnfaz.

Honour Killings in the light of the authority of executing punishments according to Islamic Law

Abstract

Except certain circumstances, the life of a human being is accepted as untouchable according to every Divine Religion and the unlawful killing of an individual is forbidden. Under certain circumstances the ending of one's life is left to legally entrusted lawful commissions of jurisdiction. However, in many cases of honour killings which females are often subjected to, instead of legal institutions delivering judgements of whether to punish someone or not, we see that individuals carry out their own ideas of justice and punishment, often with the taking of one's life, and therefore we refer to this as a crime and murder. However Islam has taken necessary steps in showing sensitivity towards the protection of one's honour and its protection as well as the punishment for its violation.. So to see Islam as a reason for honour killings is an injustice to Islam. This is due to the clear instructions which Islam orders, the method of punishment and the fact that it has allocated such authority to legal commissions but in no way to the individual. Consequently according to Islamic jurisprudence it is inconceivable and unacceptable for individuals to make any decisions to execute punishments in the name of honour.

Keyword: Custom, Chaste, Punishment, Execute.

* Dr., Ebu Bekir Camii İmam-Hatibi, Bağcılar-İstanbul (ahmetefe50@hotmail.com)

Giriş

Töre, bir toplulukta benimsenmiş, yerleşmiş davranış ve yaşama biçimlerinin kurallarına, gelenek ve göreneklerin, ortaklaşa alışkanlıkların, tutulan yolların ve (daha dar anlamda) bir toplumdaki ahlaki davranış biçimlerinin bütünüdür.¹

Töre cinayetleri veya töre ve namus cinayetleri ise: “Bazı ailelerin veya aile bireyi erkeklerin, duygu ve bedenleri üzerinde belirleyici hakka sahip olduklarına inandıkları aile üyesi kadın, kız, kardeş, eş ve hatta yakın akrabalarından birini, kendi iradesi veya iradesi dışında karşı cinsle yaşadığı bir olay veya ilişkiyi, ailenin veya bulunduğu toplumsal çevrenin egemen gelenek veya törel değerlerine aykırı sayarak, namus ve şereflerine leke sürüldüğü gerekçesiyle aile meclisi kararı veya aile büyüklerinden birinin ya da bunlardan bağımsız olarak erkeğin karar vererek öldürmesidir.”²

Evlü bir kadının evlilik dışı ilişkisi, bir erkekle kaçması, kocasını terk edip gitmesi, boşanmış bir kadının yabancı bir erkekle ilişkisi, bekâr bir kızın bir erkekle ilişkisi, onunla kaçıp gitmesi, evli veya bekâr bir kadının kaçırılıp tecavüze uğraması gibi olaylar töre ve namus cinayetlerinin başlıca sebeplerinden sayılmaktadır.³ Böyle bir davranış bizzat olayın içinde olandan daha fazla yakınları ve çevresi için kabul edilemez, utanç verici kara bir namus lekesi olarak algılanmakta, bunu temizlemenin tek yolu da olaya karışanın öldürülmesi olarak görülmektedir. Törenin gerektirdiği bu temizlik işlemi yapılmazsa bunu yapması gerekenler toplumdan dışlanmakta ve korkaklık, beceriksizlik gibi onur kırıcı hakaretlere maruz kalmaktadır. Bu toplumsal baskıya direnemeyenler ya bu baskının gereğini yapmakta veya terk-i diyar eylemektedir.

Hz. Âdem’den itibaren son Peygamber Hz. Muhammed’e kadar tüm Peygamberlerin tebliğ ettiği ilahi dinlerin asıl hedeflerinden biri de ırz ve namusu korumaktır. Dinler bunu gerçekleştirmek için maddi ve manevi, ahlaki ve cezai her türlü tedbiri almış, emir ve yasaklarda bulunmuş, hatta şartları oluştuğunda recm gibi taşlanarak öldürülme cezasını bile meşru kılmıştır.

İlk insan aynı zamanda ilk Peygamber de olduğuna göre istisnasız her toplumda görülen ırz ve namus duyarlılığının temelinde din olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Ancak buradan hareketle “öyleyse töre ve namus cinayetlerinin temelinde din vardır.” demek dinin bu olaya yaklaşımının bir bütün olarak bilinmediğini gösterir. Bundan dolayıdır ki özellikle İslam’ın öngördüğü cezai tedbirlerin uygulanmadığı veya mevcut hukuk düzenininin

1 Hasan Eren v.dğr., *Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK Yayınları, 1988, s. 549.

2 Kemal Sandıkçı v.dğr., *Din ve Gelenek*, (Tartışmalı İlmî Toplantılar Dizisi), İSAV, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2011, s.142.

3 Sandıkçı ve dğr, *age*, s.146.

kapsam dışı bıraktığı toplumlarda bazı kişiler kendilerini kurumların yerine koyarak cezai tedbirleri uygulamaya kalkışmaktadırlar. İşte bu noktadan itibaren olay töre cinayetine dönüşmektedir. Bu ayrımı yapamayan zihinlerde töre cinayetleriyle din arasında -dillendirilmese de- zihinsel bir bağlantı kurulmaktadır.

Biz bu çalışmamızda İslam Dini'nin ırz ve namusu korumaya yönelik getirdiği tedbirlere temas ettikten sonra yine bu maksatla meşru kıldığı cezalardan bahsederek İslam Hukukunda cezaları infaz yetkisinin kimin uhdesinde olduğunu, töreler adına, ailenin namusunu temizleme ve şerefini kurtarma adına insan öldürmenin, İslam nazarında kişilere tanınmış bir infaz hakkının kullanılması mı yoksa bir cinayet mi olduğunu ortaya koymaya çalışacağız.

A. İslam'ın ırz ve Namusu Koruma Yönünde Aldığı Ahlaki Ve Manevi Tedbirler

1. Plan Safhasında

Hukuk sistemleri suçlara ancak işlendikten sonra müdahale etme imkânı bulurken İslam, daha düşünce ve tasarı halindeyken müdahale eder ve onları mayaya tutmadan imha etmeyi hedefler. İnsanların işledikleri eylemleri (amelelerini) niyetlerine göre değerlendirmesi,⁴ suç tasarlayıp da imkân bulunduğu halde yapmaktan vazgeçenlere mükâfat va'd etmesi,⁵ daha oluşum safhasında iken kötülükleri önlemek için İslam'ın getirdiği çok önemli manevi tedbirlerden biridir. Ayrıca dinin ahirette hesap verme duygusunu iman esaslarından biri sayıp sıklıkla telkin etmesi, mevzu hukuk sistemlerinde rastlanmayan, kötülükleri önlemede çok önemli caydırıcı unsurlardan biridir. Bu bağlamda Hz. Peygamber (s.a.)'in şu hadisi inananlar için çok caydırıcı bir etkidir: Bir tandır gördük, ağzı dar dibi genişti. İçinde ateş yanıyordu. Çıplak erkekler ve kadınlar vardı. Feryatlar işitiliyordu. Ateş alttan kuvvetlendikçe yükseliyor, çıkacak gibi oluyorlar, hafifleyince tekrar dibe iniyorlar. "Kim bunlar" dedim, Cebrail: "Bunlar zina eden erkekler ve kadınlar" dedi.⁶

Mevzu hukuk sistemlerinden farklı olarak belirtilen bu yaklaşımı ile İslam'ın töre cinayetlerinin asıl sebeplerinden biri olan ırz ve namusa karşı tecavüzleri önlemedeki etkisi inkâr olunamaz.

2. İslam'ın, İffet Duygusunun İnsanda Fitrî Olduğuna Vurgu Yapması

Irz ve namusu korumayı, gönderdiği İslam'ın gayeleri arasında zikreden Allah (c.c.) iffeti koruma duygusunu insanın fitratına yerleştirmiştir. Bunun

4 Buharî, "Bed'ül-Vahy", 1.

5 Buharî, "Rikâk", 31.

6 Buharî, "Cenâiz", 93.

sonucudur ki Hz. Âdem ile Hz. Havva cennetteki yasak meyveden yediklerinde üzerlerindeki elbiseler uçuverince utandılar, telaşlandılar. Bir sevk-ı tabii ile ağaç yapraklarını kullanarak “avret yerlerini” örtmeye çalıştılar.⁷ Hz. Meryem kendisine bir erkek eli değmeden Hz. İsa’ya hamile kaldığında, çevresindeki insanların bunu bir namus lekesi kabul edip ayıplayacaklarını bildiği için “keşke daha önce ölseydim de unutulup gitseydim” diyerek o toplumdaki iffete karşı gösterilen hassasiyeti vurguluyordu. Nitekim kucağında bebeği gördüklerinde: “Ey Harun’un kardeşi senin baban kötü biri değildi, annen de fahişe değildi” sözleriyle tepki göstererek bu konudaki toplumsal refleksi ortaya koydular.⁸

3. Dini Emir Ve Yasaklar

İnsanda fitrî olarak var olan iffet ve namusu koruma duygularına ilave olarak İslam Dini ayrıca, bu yönde emir ve yasaklar getirmiştir. Bir ayet-i kerime: “Zinaya yaklaşmayın. Zira o bir hayâsızlıktır ve çok kötü bir yoldur.”⁹ buyurulmuştur. Hz. Peygamber (s.a.) de insan için çok önemli olan mal ve can dokunulmazlığına vurgu yaparken “ırzlarınız da birbirinize haramdır” buyurmuştur.¹⁰ Bir başka hadislerinde de iffetli hanımlara zina iftirasında bulunmayı,¹¹ komşusunun hanımını baştan çıkarmayı büyük günahlardan saymış,¹² ailesinin harama gidişine göz yumanlara “deyyus” sıfatını uygun görmüş,¹³ mal ve canını, iffet ve namusunu savunurken ölenlerin şehid olacağını müjdelemiştir.¹⁴

4. Sedd-i Zerâyı Kapsamında Alınan Tedbirler

Sedd-i zerâyı harama ve kötülüğe götüren yolların kapatılması demektir. Yasaklarda olumlu sonuçlar elde etmek için o yasağı besleyen ve ortam hazırlayan unsurların da yasak kapsamına alınması akl-ı selimin gereğidir. Uyuşturucu kullanmayı yasaklarken onun imalatını alım satımını serbest bırakmak akıl işi değildir. Şarabın imalatından içimine kadar her safhadaki hizmetin haram kılınıp lanete uğraması bu esasa binaendir.¹⁵ Din; ırz ve namusu korumada da sedd-i zerâyı esasını uygulamış ve zinaya götürmesi muhtemel olan yolları kapatmıştır.

Bu cümleden olmak üzere: “Mümin erkeklere söyle gözlerini harama dikmesinler, ırzlarını korusunlar. Mümin kadınlara söyle gözlerini harama

7 el-Araf 7/19-22.

8 Meryem 19/16-28.

9 el-İsra 17/32.

10 Buharî, “Hac”, 132.

11 Buharî, “Vesâyâ”, 23.

12 Buharî, “Hudud”, 20.

13 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/134.

14 Ebu Davud, “Sünnet”, 29, Tirmizi, “Diyât”, 21.

15 Ebu Davud, “Eşribe”, 2.

dikmesinler ırzlarını korusunlar” buyrularak, bakışlara çeki-düzen verilmiş, hanımların başörtülerini göğüsleri üzerine bağlayarak saç ve gerdan güzelliklerini gizlemeleri emredilmiş, başkaları yanında zinetlerini açmaları yasaklanmıştır.¹⁶ Ev mahremiyetinin korunması için başkasının evine izinsiz girilmesi¹⁷ ve marazlı kalplerde sakıncalı duygular depreşmesin diye hanımların edalı ve cilveli konuşmaları yasaklanmıştır.¹⁸ Yabancı bir kadınla erkeğin baş başa kalmaları tehlikeli görülmüş,¹⁹ “elin zinası tutmaktır, gözün zinası bakmaktır, ayağın zinası o yolda yürütmektir.”²⁰ buyrularak her azanın gayr-i meşru ilişkiye (zinaya) ortam hazırlamada katkısı olabileceği vurgulanmıştır. Ve nihayet “Ey Peygamber! Hanımlarına, kızlarına ve müminlerin hanımlarına söyle dış örtülerini üstlerine alsınlar”²¹ buyrularak harama giden yollara karşı adeta tahkimat yapılması öngörülmüştür.

B. Cezâî Tedbirler

Günümüzdeki iffet ve namusa karşı işlenen töre cinayetlerinin önlenmesi için alınması gerekli tedbirlerin başında, bu olayların meydana gelmemesi için hukuki tedbirlerin alınması ve mevzuat boşluğunun giderilmesi gerekir. Toplumun hassas kabul ettiği konuya devlet duyarsız kalmamalı ve bu konuyla ilgili hukuki boşluklar bırakmamalıdır. Cezai müeyyidesi olmayan yasağın tam anlamıyla etkili olmadığı bir vakıadır. Bundan dolayı buraya kadar bir kısmını özetle arz ettiğimiz manevi tedbirlere ilaveten İslam, ırz ve namusa karşı işlenen suçlara -şartlar tahakkuk ettiği takdirde- ceza da öngörmüştür. Bu cezaları celde, recm ve lian olmak üzere üç grupta toplamak mümkündür. İleride delilleriyle arz edeceğimiz gibi ister kadın ister erkek olsun zina eden kişi bekâr ise cezası yüz celde (sopa)’dır. Halen evli veya evlilik geçirmiş ise cezası recm (taşlanarak öldürülme)’dir. Irz ve namusa karşı işlenen suç zina değil de zina isnadı ise, mağdurun durumuna göre cezası değişir. Şayet mağdur, zina isnad edenin hanımı ise cezası lianlaşma (lanetleşme)’dir. Gayr-i meşru ilişki kurduğu kişi karısı değil de dışarıdan birisi ise cezası seksen celledir.

Bu şıkların özellikle mahkemeyi ilgilendiren yönlerini ayrıntılarıyla ele alarak töre cinayetlerindeki infazların gayr-ı şer’i ve gayr-i hukuki olup olmadığını ortaya koymaya çalışacağız.

16 en-Nur 24/30-31.

17 en-Nur 24/27.

18 el-Ahzab 33/32.

19 Buharî, “Nikah”, 111.

20 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, 2/343.

21 el-Ahzab 33/59.

1. Zina Suçu ve Cezası

Adaletin yerini bulması, cezayı suçsuzun çekmemesi için suçun şüphe ve tereddüdü bertaraf edecek şekilde sabit olması büyük önem arz eder. Bu sebeptendir ki diğer hakların veya suçların sübutunda iki şahit yeterli görüldüğü halde suça konu olan eylem ırz ve namus ile ilgili olduğunda dört erkek şahit aranmaktadır. “Kadınlarınızdan fuhuş yapanlara karşı aranızdan dört şahit getirin”²² ayet-i kerimesi bunu amirdir. Bu şahitlerin, adalet sıfatını taşıyan kişilerden olması da fakihlerin ittifakla aradığı şartlardandır. Aksi halde şahitlikleri muteber olmaz. Adalet vasfı, fakihlerin çoğunluğuna göre İslam’ın bildirdiği farzları yerine getirmek haramlarından kaçınmakla elde edilir. Ebu Hanife ise şahitlerin Müslüman olmasını yeterli görür.²³ Mahkeme gerekli gördüğü takdirde şahitlerin güvenilir olup olmadığını gizlice araştırır.²⁴ Ayrıca suçun sübutu için şahitlerin gayr-i meşru ilişki olayını icra halindeyken görmüş olmaları gerekir. Beraber dolaşırken, hatta bir odadan beraber çıkarken görmeleri dahi yeterli değildir.²⁵ Aranan bu şartlar muvacehesinde zina suçunun sübutu adeta imkânsız olmasına rağmen bu şartların getirilmesi İslam’ın ırz ve namusa verdiği değerini ifadesidir. Bundan dolayıdır ki, İslam tarihinde az da olsa uygulanan zina cezaları şahitlerle ispat edilerek değil de failerin yargı önünde en az dört kez kesin suç itirafları ile sabit olmuştur.

İtiraf sıdka ve kizbe, yalana ve doğruya ihtimali olmakla beraber doğruluğu ağır basan ispat yollarından biridir.²⁶ “Kişi ikrarıyla muaheze olunur.”²⁷ esasına göre zina itirafında bulunan ceza ehliyetini haiz kişilere uygulanır. Ancak yine de hâkim suçun keyfiyetini, zaman ve mekânını sorarak şüphe ihtimalini ortadan kaldırır. Zira İslam ceza hukukunda az bir şüpheden dolayı bile had cezalarının düşmesi önemli esaslardandır.²⁸ Nitekim Resulullah (s.a.), huzurunda zina itirafında bulunan kişiye “belki sadece öpmüşsündür veya sadece dokunmuşsundur” diyerek iyice tahkik ettikten sonra recmedilmesini emretti.²⁹ Bir başka zina ihbarında da “Ya Üneys! Şu adamın karısına git, itiraf ederse recm et”³⁰ buyurması da itirafla zina suçunun sabit olduğunun açık delilidir.

22 en-Nisa 4/5.

23 Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Ahmed b. Rüşd el- Kurtubî, *Bidayetü'l-Müctehid ve Nihayetü'l-Muktesid*, Kahraman yayınları 1985, 2/385 Ayrıca bkz. Abdullah b. Ahmed b. Muhammed İbn Kudâme, *El-Muğni*, Riyad: *Mektebetü'r-Riyad*, ts., VIII, 99.

24 Abdullah b. Muhammed b. Süleyman Damâd, *Mecmeu'l-Enhur*, Matbaa-i Âmire 1319, I, 586

25 Dâmâd, *age*, 1/585.

26 Şemsuddîn Muhammed b. Ahmed Serahsi, *el-Mebcut*, Beyrut: Daru'l-Marife, Üçüncü Baskı, 1978, XVII, 184.

27 Mecelle, Madde: 79.

28 İbn Mace, “Hudûd”, 5.

29 Buharî, “Hudud”, 28.

30 Buharî, “Âhâd”, 1.

Hamilelik Delil Sayılır mı?

Kocası olmayan bir kadının hamile olması zina suçunun sübutu için yeterli delil olur mu? Fakihlerin çoğunluğuna göre tehditle hamile bırakılmış olma şüphesi bulunduğu için delil sayılmaz. İmam Malik'e göre ise "tehdit edildim" iddiasında bulunmazsa hamilelik delildir. İmam Malik bu konuda Hz. Ömer'in şu sözünü delil alır: "Zina eden evli ise ve suç şahitlerle, hamilelikle veya itirafla sabit olmuşsa, erkek olsun kadın olsun zina eden herkese recm uygulamak vacib olur."³¹

Celde veya Recm

Yukarıda belirtilen ispat yollarından biri ile zina suçu sabit olduktan sonra İslam Hukukunda bunun için konulan ceza uygulanır. Ancak bu ceza, suçlunun evli olup olmamasına göre değişir. Bir evlilik dönemi yaşamamış ise cezası yüz celdedir. Ayet-i kerimede şöyle buyrulur: "Zina eden kadın veya zina eden erkekten her birine yüzer sopa vurun."³² Bu ayetin bekâr hakkında olduğunda icma vardır. İbn Rüşd şöyle der: "Bekârlara gelince, bu ayet-i kerimeden dolayı bekârın zina cezasının yüz celde olduğunda Müslümanlar icma etmiştir."³³

Suçlu sabit olan, halen evli veya evlilik geçirmiş ise cezası recm'dir. Recm, suçlunun taşlanarak öldürülmesidir. Recm cezası Kur'an-ı Kerimde yer almamış ancak Rasûlullah (s.a.)'ın uygulamalarıyla sabit olmuştur. İbn Kudâme el-Muğni'de şöyle der: "Recm mütevâtir derecesindeki haberlerde Rasûlullah (s.a.)'ın sözü ve tatbikiyle sabit olmuş ve Rasûlullah'ın ashâbı, bu konu üzerinde icma etmiştir."³⁴ Hz. Peygamber (s.a.) Maiz ve Gamidiyye adlı şahısların zina itirafında bulunduktan sonra recm edilmelerini emrettiği ve emrin yerine getirildiği sabittir.³⁵ Haricilerin dışında Müslümanlardan recmi inkâr eden çıkmamıştır. İbn Hümam bu konudaki rivayetleri ve mesele üzerinde vaki icmayı zikrettikten sonra sözü Haricilerin recmi inkârına getirerek şöyle der: "Velhasıl Haricilerin recmi inkârı ittifakla kabul edilen kat'i bir delilin inkârdır. Çünkü Hariciler de diğer Müslümanlar gibi lafzi veya manevi mütevâtirle amel etmeyi vacib görürler. Ancak onların sahabe ve diğer Müslümanlardan uzak durmaları, âlimlere ve ravilere gelip-gitmemeleri ve bu sebeple meşhur haberlerden mahrum kalmaları onları bu koyu cehalete düşürmüştür. Recmi kabul eden Ömer bin Abdülaziz'i kınamaları da bundandır. Ona: "Allah'ın kitabında olmayan bir şeyi nasıl kabul edersin?" diyerek münazaraya giriştiler. O da: namazların rekât sayıları ve zekât miktarları da Allah'ın kitabında yok" dedi. Onlar: "Evet ama bunları Rasûlullah

31 Buharî, "Hudud", 30, 31.

32 en-Nur 24/2.

33 İbn Rüşd, *age*, II, 364.

34 İbn Kudâme, *age*, 8/157.

35 Serahsi, *age*, IX, 37.

(s.a.) ve Müslümanlar yaptılar deyince Ömer: “Recmi de Rasûlullah ve Müslümanlar uyguladılar” diyerek onların iddialarını çürüttü.”³⁶

Celde Âyetiyle Recm Hadisi Arasındaki İrtibat

“Yüz sopa vurun” ayeti umumidir, zina eden ister evli ister bekâr olsun hepsinin cezası yüz celdedir. Buna göre recm, ayetin hükmünü değiştirmiş olmaz mı? Bu konu usul açısından şöyle izah edilmiştir: Celde ayetinin hükmü bekâr hakkında devam etmekle beraber evli hakkında nesh edilmiştir. Nesh eden delil de lafzı mensuh hükmü bâki olan “yaşlı erkek ve yaşlı kadın zina ettiği zaman Allah’tan bir ceza olmak üzere onları recmedin” ayetidir. Hz. Ömer’in: “Ömer Allah’ın kitabına ilave yaptı” demeyecek olsalar bu ayeti Mushaf’a yazardım” dediği meşhurdur.³⁷

Ancak İbn Hümmam nesh eden delil olarak bu ayeti almak yerine tevatür halinde gelen recm rivayetlerini almayı tercih etmiştir. Zira ona göre “yaşlı kadın yaşlı erkek...” ayetinin Kur’an’dan bir ayet iken lafzının nesh edildiği yönündeki rivayet kesin değildir. Hz. Ömer’in bunu zikretmesi ve sahabe-nin sükût etmesi de delil olamaz. Çünkü sükûtü icma’ın hüccet olup olması ihtilaflıdır. Hüccet kabul etsek dahi o anda ashabın hepsinin orada hazır bulunduğu dair bir kesinlik yoktur. Ama –yukarıda geçtiği gibi– Rasûlullah’ın recm ettirdiği tevâtüren sabittir.³⁸

Sonuç olarak diyebiliriz ki: Celde ayetiyle recm hadisleri arasındaki tenakuzun nasıl giderileceği konusunda usûl açısından geniş ihtilaflar olsa da celde cezasının bekârlara, recmin evlilere uygulanacağına fıkıh kaynaklarında, fakihler arasında ittifak olduğu ifade edilir. Nitekim İbn Kudâme şöyle der: “Erkek olsun kadın olsun zina eden evli ise cezası recm’dir. Sahabe, tabiin ve onlardan sonra gelen ilim ehlinin her asırda ve her ilim merkezi(şehir)’nde tamamının görüşü budur. “Zina eden kadın ve zina eden erkekten her birine yüze sopa vurun” ayetini delil alarak dulun da bekârın da zina cezası celde (yüz sopa)’dır diyen Haricilerin dışında bu konuda hiçbir muhalif bilmiyoruz”³⁹

Ehl-i sünnetin bu geniş ittifakına rağmen zamanımızda yine ehl-i sünnetten olup da Haricilerin görüşünü benimseyenler bulunabilmektedir. Nitekim Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları arasında bulunan “Kur’an yolu” adlı tefsirin müelliflerinin bu konuda vardıkları sonuç şöyledir: “Sonuç olarak evlilerin zina suçlarının had nev’inden cezası bekârlarınki gibi yüz sopadır. Recm ise kamu düzeni ve suçların önlenmesi ilkelerinin gereğine göre uygu-

36 Kemaluddin Muhammed b. Abdülvahid es-Sivasî İbn Hümmam, *Şerhu Fethi’l-Kadir*, 1970, V, 224.

37 Buhârî, “Ahkâm”, 21.

38 İbn Hümmam, *age*, V, 229.

39 İbn Kudâme, *age*, VIII, 157.

lanıp uygulanmaması, usulüne göre ümmetin alacağı karara bırakılmış tazir nev'inden bir cezadır."⁴⁰

Burada evli ile bekârın her ikisinin de cezasının celde olduğu söylenerek yukarıda belirtilen ittifaka muhalefet edilmiş olduğu gibi recm tazir nev'inden bir ceza sayılarak hâkime takdir kapısı açılmış olmaktadır. Hâl-buki zina suçunun cezası had cezalarından birisidir ve had cezaları da Allah hakları kapsamındadır. Dolayısıyla uygulamada hâkime takdir yetkisi verilmemiştir. Allah hakkı olan cezalarda, suç sabit olduktan sonra hâkime ancak onu uygulamak kalır. Bu açıdan varılan bu sonuç İslam Hukukundaki genel kabullere uygun düşmemektedir.

2. Zina İftirası ve Cezası

Töre cinayetlerinin sebeplerinden birinin de bir kadının zina dedikodularına adının karışması olduğunu belirtmiştik. Zina İslam'da haram, toplumda çirkin sayıldığı gibi, birine zina isnadında bulunmak da haramdır ve namusu lekeleyen işlerden biridir. Hz. Peygamber (s.a.) insanı manevi olarak helak eden günahları sayarken "ıffetli ve namuslu kadınlara zina isnadında bulunmayı" da bunlar arasında zikretmiştir.⁴¹ İfk hadisesi olarak bilinen olayda Hz. Ayşe hakkında böyle bir dedikodu çıkararak ve bunun yayılmasına sebep olan kişilerle ilgili olarak Allah (c.c.) şöyle buyurur: "İnsanlar arasında çirkin işlerin yayılmasını arzulayan kimseler için dünyada da ahirette de çetin bir ceza vardır."⁴²

İslam Dini bir taraftan ırz ve namusu uhrevi cezalarla bu tür lekelerden korurken diğer taraftan caydırıcı olsun diye dünyevi cezalar koymayı da ihmal etmemiştir. Namus iftirasına uğrayan kişi kendini aklamak için mahkemeye müracaat ederse, iddia edenden bu iddiasını dört şahitle ispat etmesi istenir. İspat edebilirse, zanlı yukarıda geçen zina cezası ile cezalandırılır. İspat edemezse, zina isnat ettiği kişi hanımı ise lianlaşırlar, yabancı kişi ise, namusa iftira suçunun cezası olan hadd-i kazf uygulanır.

Hadd-i Kazf

Kazf, atmak demektir. Zira zina isnadında bulunan kişi bu iddiasını ispat edemezse iftira atmış olacaktır. Allah (c.c) bu iftiranın cezasını Kur'an-ı Kerimde şöyle bildirmektedir: "Namuslu kadınlara zina isnadında bulunup sonra dört şahit getiremeyenlere seksen sopa vurun ve artık asla onların şahitliğini kabul etmeyin."⁴³

40 Hayrettin Karaman v.dğr. *Kur'an Yolu*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2006, 2/33.

41 Buharî, "Vesâyâ", 23.

42 en-Nur 24/19.

43 en-Nur 24/4.

Hadd-i kazf cezasının asıl gayesi insanların iffet ve namuslarına karşı duyarlılığı sağlamak ve rastgele söz sarf edilip delilsiz gündeme getirilmesini önlemektir. O kadar ki, imalı atıflarda bulunmak bile bu konuda suç sayılmıştır. Allah'ın haram kıldığı iffet ve namusa her zaman saygı gösterilmelidir. Özellikle de töre cinayetlerine sebebiyet veren dedikodular yoluyla bu suçun sıkça işlendiği gözlemlenmektedir. Bu da insanı Allah'ın haram kıldığı cana kıyma suçuna itmektedir. Haksız yere öldürme, İslam'da, bütün insanlığa karşı işlenmiş bir suç sayılmaktadır.

Lian

Lian lanetleşme demektir. Aralarında zina isnadı geçen kişiler karı-koca ise yukarıda geçen kazf cezasının kapsamından istisna edilerek lianlaşma uygulanır. Ayet-i kerimede lian şöyle tarif edilir: "Eşlerine zina isnadında bulunup da kendilerinden başka şahitleri olmayanlar, onların her birinin şahitliği, kendisinin doğru söyleyenlerden olduğuna dair dört defa Allah adına yemin ederek şahitlik etmesi, beşincisinde de eğer yalan söyleyenlerden ise Allah'ın lanetinin kendi üzerine olmasını dilemesidir. Kadının, kocasının yalan söyleyenlerden olduğuna dair dört defa Allah adına yemin ve şahitlik etmesi beşincide de eğer (kocasını) doğru söyleyenlerden ise Allah'ın gazabının kendi üzerine olmasını dilemesidir."⁴⁴

Karı- kocadan her biri hâkim huzurunda bu lian'ı yaparlarsa, kimin suçlu olduğu tespit edilemediğinden ve aralarındaki soğukluk da devam ettiğinden dolayı aile yuvasında huzur kalmadığı için hâkim evliliğe son verir. Biri Allah'ın lanetinden veya gazabından çekinir lian yapmazsa bakılır: Eğer bu, koca ise cumhura göre Hadd-i Kazf uygulanır. Ebu Hanife'ye göre ise celde vurulmaz lian yapana veya iftira ettiğini itiraf edene kadar hapsedilir. Lian'dan çeken hanım ise Ebu Hanife'ye göre hüküm yine aynıdır. Cumhura göre ise lian'dan çekinmek zina suçunu itiraf sayılacağından recm edilir.⁴⁵

C. İnfaz Yetkisi

İslam'ın ırz ve namusun korunmasına ne kadar önem verdiğini bunun için maddi-manevi, cezai-ahlaki her türlü tedbiri aldığını gördük. Ancak günümüzde tarafların rızası ile yapılan ırz ve namus ihlallerinin kişisel özgürlüklerden sayılıp toplumsal tepkinin ötesinde herhangi bir ceza ile karşılaşmadığı da bir gerçek. Bunu da bahane eden bazı kişiler –töre ve namus cinayetlerinde görüldüğü gibi- en azından yakın çevresinde meydana gelen ırz ve

44 en-Nur 24/6-9.

45 İbn Rüşd, *age*, II, 99.

namus suçlarını cezalandırmasında dini bir sakınca olmadığını, hatta bunun dini açıdan gerekli olduğunu düşünebilir. Biz bu bölümde bazı fakihlerin görüşlerine sadece atıfta bulunarak değil, konunun önemine binaen sözlerini aynen naklederek, İslam Hukukunun cezalarda böyle kişisel uygulamalara asla cevaz vermediğini, cezayı infaz hakkının tamamen yargı kurumuna ait olduğunu ortaya koymaya çalışacağız.

Hanefilerden Ebu Bekir el-Cessas şöyle der: “Haddi sultan (yetkili merci) uygular, sultanın olmadığı yerde –meselâ dâr-ı harpte– had uygulanmaz.”⁴⁶

Şafii fakihlerden Şîrâzî şöyle der: “Hür kişilere hadleri ancak imam veya imamın tayin ettiği kişi uygular. Çünkü ne Rasûlullah (s.a.) devrinde ne de Hülefâ-i Raşidin döneminde onların izni olmadan herhangi bir hür kişiye had uygulanmıştır. Ve hadleri uygulamak bir Allah hakkıdır, içtihadı ihtiyaç duyulabilir. İnfaz esnasında haksızlık yapılabilir. Bu sebeplerden dolayı imamın (yetkili makamın) izni olmadan had uygulamak caiz olmaz.”⁴⁷

Hanbeli âlimlerden Behûtî de şöyle der: “Had uygulamak ancak imam veya naibi için caiz olur. Çünkü had Allah hakkıdır, içtihadı ihtiyaç duyulur. Bu sebeple had cezasını kamu adına yetkili olan ve Allah için adaleti gözeten, Allah’ın yeryüzündeki naibine bırakmak vacip olur. Hadleri sağlığında Rasûlullah uygular. Ondan sonra da halifeleri uygular.”⁴⁸

Malikilerden Kurtubi ise bu konuda şöyle demektedir: “Cinayette kisası ancak ülü’l-emrin (yetkili makam) uygulayacağı konusunda ihtilaf yoktur. Kisası, hadleri ve diğer cezaları uygulamak onlara farz kılınmıştır. Çünkü Allah (c.c) “Ey iman edenler! Öldürülenler hakkında kisas size farz kıldı” ayetinde bütün müminlere hitap ederek kisası emretti. Müminlerin kisas uygulamak için hepsinin bir araya gelmeleri mümkün olmaz. Bu sebeple onlar kisas ve hadler konusunda kendi yerlerine sultanı (yetki verdikleri kişi) ikame ettiler.”⁴⁹

İslam Ceza Hukuku konusunda kıymetli bir eser ortaya koymuş bulunan Abdulkadir Udeh de bu konudaki ittifaka vurgu yaparak şöyle demektedir: “Fakihler arasında üzerinde ittifak edilen hususlardan biri de şudur: İmam veya naibinden başkasının had uygulaması caiz değildir. Çünkü had Allah hakkıdır ve toplumun maslahatı için konulmuştur. Bu sebepten dolayı onu toplumun naibi olan imama havale etmek vaciptir. Diğer taraftan haddin uygulanması içtihadı ihtiyaç duyar. Fertler uygularsa aşırıya kaçılmasından

46 Ebu Bekr Ahmed b. Ali er-Râzî el-Cessâs, *Ahkâmü'l-Kur'an*, Lahor, Birinci Baskı 1980, III, 259.

47 Ebu İshak İbrahim b. Ali b. Yusuf eş-Şîrâzî, *el-Mühezzebe*, Beyrut: Daru'l-Marife, (ikinci baskım) 1959, II, 270.

48 Mansur b. Yunus b. İdris el-Behûtî, *Keşşâfü'l-Knâ an Metni'l-İkna*, Beyrut: Âlemü'l-Kütüb, 1983, VI, 78.

49 Muhammed b. Ahmed el-Ensârî el-Kurtubî, *el-Cami li-Ahkâmi'l-Kur'an*, Beyrut: Dar'u-l-Hyâi't-Türâsi'l-Arabi, 1965, II, 245.

emin olunamaz. Bu yüzden veliyyü'lemre bırakılmalıdır. O isterse kendisi isterse naibi vasıtasıyla uygular."⁵⁰

Bu metinlerde geçen imam, Ülü'l-emr veliyyü'lemr ve sultan gibi ifadeler devlet otoritesini temsil eden kişilerdir. Günümüzde bunların yerini "devlet" kavramı doldurmaktadır.

Niza, ceza ve husumetlerle ilgili her türlü davada tek yetkili merciin mahkemeler olmasındaki hikmet açıktır. "Bir kimse zulmen öldürülürse biz onun velisine yetki verdik."⁵¹ayet-i kerimesinde veliye tanınan yetkinin ne olduğuna gelince: Bu konudaki görüşlerden makama en uygun olanı, ona tanınan kısas isteme, kısastan vazgeçip diyet alma veya tamamen affetme şıklarından birini isteme yetkisidir.⁵²

D. Değerlendirme ve Sonuç

İslam Hukukunda ırz ve namusa karşı irtikâp edilen suçlara verilen cezaları ve yargılama safhasında gösterilen dikkati ve bunun âlimlerin ittifakıyla mutlaka mahkemeler tarafından yapılması gerektiğini gördük. Bu esaslar çerçevesinde töre ve geleneklere göre ırz ve namusa karşı işlenen suçları cezalandırma yöntemlerini ele alacak olursak pek çok açıdan İslam hukukuna uymadığı görülür.

1. Yetki Açısından

Bu konuda âlimlerin ittifakla tek yetkili gördüğü "İmam" bu yetkiyi "ehlü'l-hall ve'l-akd" meclisinden alır. Toplumda mal, can, ırz ve namusun korunması, düzenin ve huzurun sağlanması için böyle bir oluşuma gidilmesi hem aklen hem dinen zaruri görülmektedir.⁵³ Bu cümleden olmak üzere Mâverdi hadlerin (cezaların) uygulanmasını da imamın görevleri arasında saymıştır.⁵⁴ İmam bu yetkiyi kendisi kullanabileceği gibi tayin edeceği kişiler vasıtasıyla da kullanabilir. Fukahanın "İmam" dediği gücün görevini günümüzde devletin yürüttüğü malumdur. Törelere göre ırz ve namus suçlularını yargılayan, hangi suçta hangi cezanın verileceğine karar veren aşiret veya aile meclisinin böyle bir yetkisi bulunmadığına göre, İslam hukuku açısından yaptıklarının suç olduğu açıktır. Bu yönüyle yapılanlara "cinayet" denilmesi yerindedir.

50 Abdulkadir Udeh, *et-Teşrü'ü'l-cinâi el-İslamî*, Beyrut: Daru'l-Kütübü'l-Arabî, ts., II, 444.

51 el-İsra 17/33.

52 Kurtubi, *age*, 10/255.

53 Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed b. Habib el-Basrî el-Mâverdi, *el-Ahkâmü's-Sultaniyye*, Beyrut: Daru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 1979, s. 6-7.

54 Maverdi, *age*, s. 16.

2. Yargılama Usulü Açısından

Şahitlerin dürüstlüğünün mahkemenin isabetli kara vermesindeki etkisi tartışılmaz. Bu bakımdan İslam Hukukunda özellikle ırz ve namus meselelerinde şahitlerin çevrelerinde nasıl tanındığı (tezkiyetü’ş-şuhûd), “adalet” vasfına sahip olup olmadıkları araştırılır. Zina ve zina iftirası suçlamalarında mutlaka dört erkek şahidin, suçu icra halinde iken görüp görmediklerine dikkat edilir. Töre ve namus cinayetlerinde kendini yetkili görüp infaza kalkışanların bu dikkati göstermelerinin mümkün olmadığı açıktır.

Şamil Dağcı “Kan Davası ve Namus Cinayetlerinin Töre ile İlişkisi ve İslam Ceza Hukuku Bakımından Analizi” başlıklı incelemesinde töre ve namus cinayetlerindeki bu tür çarpıklıkları şöyle dile getirir: “Muhakemesiz ceza olmaz. Mahkeme önünde sabit olmayan şey yok farz olunur... Ceza davalarında hakikati bulmak için şahitlikten daha uygun bir ispat vasıtası yoktur... İddia makamı, aşiret reisi ve aile meclisi. Yargı ve karar mercii aynı. Aile meclisi veya aşiret hem itham etmekte hem de hâkim makamında. Ceza Hukukunun en önemli konusu ceza yaptırımı ile karşılanan suç fiilleridir. Ancak suç ceza ile ceza ise muhakeme ile anlaşılabilir. Yargılama devletin egemenlik ve hükümranlık hakkından kaynaklanan bir fonksiyondur. “Davasız yargılama olmaz” muhakeme usulünün temel prensiplerindedir. Demek ki dava konusu mahkemeye intikal ettirilmelidir. Muhakeme yeri de bir ev değil mahkeme olmalıdır.⁵⁵

3. Hadlerde İhtiyat Açısından

İster hırsızlık ister zina veya zina isnadı olsun İslam Ceza Hukukunda asıl olan cezayı ihya etmek değil, delilleri cezanın düşmesi yönünde yorumlamaktır. Rasûlullah (s.a.), huzurunda zina itirafında bulunan birisine “belki sadece öpmüşsündür veya dokunmuşsundur”⁵⁶ buyurarak bizzat uygulamasıyla bu ihtiyatı gösterirken: “Elinizden geldiği kadar hadleri defedin”⁵⁷ buyurarak da hâkimlere bu yolu izlemelerini emretmiş ve hakimlere büyük ve riskli bir yetki vermiştir. Bundan dolayı üç talak ile boşayıp kesin olarak kendisine haram olan hanımı ile, iddeti bitmeden münasebette bulunan kişiye zina cezası uygulanmaz. Çünkü artık hanımı olmaktan çıkmış olmasına rağmen nafaka, mesken, nesebin sübutu, birinin diğeri lehindeki şahitliğinin kabul edilmemesi gibi nikâha dair bazı hükümler devam ettiği için helal zannetmesi gibi bir şüphe mevcut olduğundan ceza düşer. Belki ancak tazir olunur.⁵⁸ Töre ve namus cinayetlerinde bunun tam aksi uygulanmakta, en ufak işaret ve deliller zanlının aleyhine değerlendirilmekte ve suçun işlendi-

55 Sandıkçı v.dğr. *age*, s. 129.

56 Buharî, “Hudud”, 28.

57 Tirmizi, “Hudud”, 2; İbn Mace, “Hudud”, 5.

58 Damâd, *age*, I, 592.

ği varsayılarak tüm bu hukuki süreçler devre dışı bırakılmakta ve daha büyük bir cinayet işlenmektedir.

4. Hâkimin Sekinet Durumu Açısından

“Hâkim öfkeli iken karar vermez”⁵⁹ hadisinde belirtildiği gibi hâkimdeki öfke dâhil açlık, susuzluk, yorgunluk, uykusuzluk gibi muhakemesini olumsuz yönde etkileyen durumlar isabetli karar vermesine engeldir.⁶⁰ Kızı veya kız kardeşi veya hanımı gibi bir yakınının karıştığı ırz ve namus olayında o kişinin sakin ve serinkanlı davranıp doğru bir kara vermesi asla mümkün olmaz. Bunu ancak olayların dışında kalmış, sevinç veya üzüntüsünden etkilenmeyen birisi yapabilir ki o da mahkemelerdir.

Sonuç

Töre ve namus cinayetlerindeki ferdi infazların ne aklen ne dinen ne de hukukun savunulur tarafı yoktur. Her türlü imkân kullanılarak bu yanlışlıkla mücadele edilmelidir. Ancak bu yapılırken toplumun sahip olduğu ırz ve namus, iffet ve hayâ gibi temel değerleri de yok edilmemelidir. Töre cinayetleri sunulurken genelde böyle bir sonuç doğmakta, ırz ve namus ihlallerine müdahale yadırganır hale gelmektedir. Bu dengeye dikkat edilmediği içindir ki bu cinayetlerin yanlışlığı ortaya konulurken mefhum-u muhalifinden namus karşıtlığını savunur duruma da düşülmektedir. İnsanları böyle cinayetlere sürükleyen sebepler olarak “yoksulluk, geleneksellik, geri kalmışlık ve cehalet”⁶¹ gibi etkenler sayılırken bir sebebin unutulmuş olduğunu düşünüyorum: ırz ve namus konusundaki hassasiyet hiçbir zaman yok farz edilemeyeceğine göre, bu konudaki ihlal ve tecavüzlere karşı gösterilecek tepkilerin olması da normal karşılanmalıdır. İnsanlar bu konudaki rahatsızlıklarına cevap verecek kurumsal bir merci bulurlarsa ferdi infaz yolunu tercih etmeyeceklerdir. İslam bu konuyu kendi içinde pek mükemmel halletmiş, bir taraftan inananlarını ırz ve namusu titizlikle korumaları yönünde emir ve yasaklarla terbiye ederken, diğer taraftan bu konuda suç işleyenlere ceza verip bunu infaz edecek kurumlar ihdas ederek sistemi tamamlamıştır.

Kaynakça

- Behûtî, Mansur b. Yunus b. İdris, *Keşşâfu'l-Kina' an Metni'l-Ikna'*, Beyrut: Âlemu'l-Kütüb, 1983.
- Buhârî, EbûAbdillah Muhammed b. İsmail, *el-Câmiu's-Sahîh*, İstanbul: el-Mektebetü'l-İslamiyye, 1979.

59 Buhârî, “Ahkâm”, 13; Müslim, “Akdiye”, 16.

60 İbn Kudâme, *age*, IX, 49.

61 Sandıkçı v. dğr. *age*, 142.

- Cessâs, Ebû Bekir Ahmed b. Ali er-Râzî, *Ahkâmu'l-Kur'an*, Lahor, 1. Baskı, 1980.
- Dâmâd, Abdullah b. Muhammed b. Süleyman, *Mecmeu'l-ehur*, Matbaâ-yı Âmire, 1319.
- Eren, Hasan başkanlığında komisyon, *Türkçe Sözlük*, Ankara: TDK Yayınları: 549, 1988.
- Ezdî, Ebû Davud, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî, *Sünen-i Ebî Davud*, Suriye: Daru'l-Hadis, Himis, 1. baskı, 1974.
- İbn Hümam, Kemâlüddin Muhammed b. Abdülvahid es-Sivâsî, *Şerhu Fethi'l-Kadîr*, Mısır: Matbaâ-yı Mustafa el-Babi el-Halebi, 1. Baskı, 1970.
- İbn Mâce, EbûAbdillah Muhammed b. Yezid el-Kazvînî, *Sünen-i İbn Mâce*, thk. Muhammed Fuad Abdü'l-Baki, Daru'l-Fikr, ts.
- Karaman, Hayreddin ve dğr., *Kur'an-ı Kerîm ve Açıklamalı Meali*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2006.
- Komisyon, *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, Ankara: DİB Yayınları, 2006.
- Kurtubî, Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. Ahmed b. Rüşd, *Bidâyetü'l-Müctehid ve Nihâyetü'l-Muktesid*, İstanbul: Kahraman Yayınları, 1985.
- Kurtubî, Muhammed b. Ahmed el-Ensârî, *el-Câmi' li-ahkâmi'l-Kur'ân*, Beyrut: Daru İhyâi't-Türâsî'l-Arabî, 1965.
- Mâverdî, Ebül-Hasen Ali b. Muhammed b. Habib el-Basrî, *el-Ahkamu's-Sultaniyye*, Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1979.
- Sandıkçı, Kemal v. dğr., *Din ve Gelenek*, (Tartışmalı İlmi Toplantılar Dizisi), İSAV, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2011.
- Şemsüddin Muhammed b. Ahmed es-Serahsî, *el-Mebsût*, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 3. Baskı, 1978.
- Şîrâzî, Ebû İshak İbrahim b. Ali b. Yusuf, *el-Mühezzeb*, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1959.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa b. Sevra, *el-Câmiu's-Sahîh*, thk. Ahmed Muhammed Şâkir, Daru İhyâi't-Turâs el-Arabî, ts.
- Udeh, Abdulkadir, *et-Teşrîu'l-cinâi el-İslâmî*, Beyrut: Daru'l-Kütübî'l-Arabî, ts.